

Anmälan mot Arbete och välfärdsnämnden i Kristianstads kommun om handläggningen av två ärenden om vård enligt LVU; fråga om möjligheten att delegera beslut enligt 14 § LVU om att inte röja den unges vistelseort och om umgängesbegränsning

Beslutet i korthet: Enligt nämndens delegationsordning hade beslut enligt LVU om att inte röja den unges vistelseort och om begränsning av umgänge delegerats till nämndens myndighetsutskott. En teamledare vid förvaltningen beslutade i avvaktan på utskottets beslut dels att vistelseorten för ett barn inte fick röjas för föräldrarna, dels att faderns umgänge med barnet skulle begränsas. Det finns enligt JO inte anledning att kritisera nämnden för hanteringen. I ärendet väcks dock frågan om möjligheten för en nämnd att över huvud taget delegera beslutanderätten i sådana ärenden.

Högsta förvaltningsdomstolen (HFD) har i sitt avgörande HFD 2016 ref. 74 slagit fast att ett beslut om att med stöd av 14 § LVU hemlighålla ett barns vistelseort är ett beslut som avser myndighetsutövning och är av principiell beskaffenhet eller av större vikt. Ett sådant beslut träffas därför av delegationsförbudet i 6 kap. 34 § 3 kommunallagen. Beslutanderätten får därmed inte delegeras annat än i brådskande fall, och då bara till ordföranden eller en annan ledamot som nämnden har utsett.

JO konstaterar att HFD:s avgörande leder till att beslut enligt LVU om att inte röja den unges vistelseort inte i någon situation kan delegeras till ett utskott eller till en tjänsteman. Enligt JO innebär HFD:s avgörande en ny syn på möjligheten att delegera beslutanderätten i sådana ärenden. Frågan är om det, när det gäller delegationsmöjligheten, går att göra någon skillnad mellan beslut om att inte röja den unges vistelseort och beslut om att begränsa umgänge.

Det finns kommuner där kommunstyrelsen är ansvarig nämnd för sociala ärenden. Individärenden hanteras i dessa fall sällan av kommunstyrelsen. I stället behandlas de till stor del inom ett utskott. Syftet är att uppgifterna i ärendet, som till sin natur är känsliga, ska hanteras inom en trängre krets.

Att ett beslut i ett individärende som rör tvång mot en enskild inte skulle få fattas av ett utskott kan enligt JO knappast överensstämja med hur lagstiftaren har avsett att sådana frågor ska hanteras. Enligt JO finns det anledning att göra en översyn av bestämmelserna om delegation i socialtjänstlagen och kommunallagen.

Med stöd av 4 § lagen med instruktion för riksdagens ombudsmän lämnas beslutet över till Regeringskansliet (Socialdepartementet och Finansdepartementet).

Anmälan

I en anmälan till JO klagade AA på socialtjänsten i Kristianstads kommun när det gällde handläggningen av ett ärende om omedelbart omhändertagande av ett barn enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU.

Utredning

Vissa handlingar hämtades in från arbete och välfärdsförvaltningen i Kristianstads kommun. Av handlingarna kom det bl.a. fram att en tjänsteman den 22 december 2016 hade beslutat om att vistelseorten för AA:s barn skulle hemlighållas för vårdnadshavarna och att umgänget mellan barnet och barnets far skulle begränsas på ett visst sätt med stöd av 14 § LVU.

JO begärde att Arbete och välfärdsnämnden i Kristianstads kommun skulle yttra sig i frågan om huruvida det fanns förutsättningar för en anställd i kommunen att fatta beslut som grundar sig på bestämmelsen i 14 § LVU om att inte röja den unges vistelseort och beslut om umgängesbegränsning. I remissen hänvisade JO till HFD:s avgörande den 8 november 2016 i mål nr 6529-15 (HFD 2016 ref. 74).

I ett yttrande anförde nämnden bl.a. följande:

Sammanfattning

Utifrån att JO har mottagit klagande från AA gällande ett omedelbart omhändertagande av AA:s barn har JO begärt nämndens yttrande i frågan om det funnits förutsättningar för en teamledare att besluta om att inte röja barnets vistelseort samt umgängesbegränsning gentemot barnets vårdnadshavare/förälder jml. 14 § LVU.

Som underlag för yttrandet har undertecknad tagit del av upprättade handlingar i ärendet. Vidare har undertecknad haft samtal med teamledare som tog beslutet jml. 14 § LVU.

Ärendet

2016-12-22 fattar teamledare BB beslut jml. 14 § LVU, om att vistelseorten ska hemlighållas för vårdnadshavare samt att umgänge mellan far och barn ska begränsas.

Teamledaren uppger att föräldrarna omgående ville ha umgänge med sonen, att ett samförstånd gällande umgänget inte fanns. Besluten jml. 14 § LVU fattades för att kunna säkerställa att vården inte avbröts då barnet far illa i vårdnadshavares omsorg. Det var fråga om ett brådskande ärende som inte kunde avvakta socialnämndens avgörande. Beslutet fattades därmed i enlighet med nämndens delegationsordning, antagen 2016-05-26. Myndighetsutskottet fastställde beslutet 2017-01-10.

AA fick tillfälle att kommentera remissvaret.

JO hämtade in nämndens delegationsordning daterad den 26 juni 2017.

Bedömning

När ett barn ges vård med stöd av LVU får socialnämnden, om det är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med vården, besluta hur den unges umgänge med vårdnadshavare och föräldrar ska utövas eller besluta att den unges vistelseort inte ska röjas för föräldrar eller vårdnadshavare (14 § LVU).

AA:s barn omhändertogs omedelbart med stöd av LVU. Sedan beslutade en teamledare vid förvaltningen dels att barnets vistelseort inte fick röjas för föräldrarna, dels att faderns umgänge med barnet skulle begränsas. Beslutet fattades i avvaktan på myndighetsutskottets beslut, i enlighet med nämndens dåvarande delegationsordning.

Jag tar inte ställning till om beslutet var rätt i sak. Jag tar inte heller ställning till om det över huvud taget är möjligt att fatta sådana tillfälliga beslut. Det är frågor som det i första hand är upp till en domstol att pröva om beslutet överklagas. Min granskning är i stället inriktad på frågan om vem som i kommunallagens (1991:900), KL, mening har rätt att fatta beslut enligt 14 § LVU om att hemlighålla den unges vistelseort och om umgängesbegränsning.

Enligt 14 § LVU är det socialnämnden som ska fatta beslut om begränsning av umgänget och om att hemlighålla barnets vistelseort. Det finns i KL bestämmelser om socialnämndens möjlighet att delegera beslut till förtroendevalda eller tjänstemän. I 10 kap. socialtjänstlagen (2001:453), SoL, finns det också vissa bestämmelser som rör möjligheten till delegation, men de saknar intresse i det här ärendet.

En kommunal nämnd får ge i uppdrag åt ett utskott, åt en ledamot eller ersättare eller åt en anställd hos kommunen att besluta på nämndens vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden (6 kap. 33 § KL). Det finns i 6 kap. 34 § KL bestämmelser som begränsar möjligheten att delegera beslut. En sådan begränsning är att beslutanderätten inte får delegeras när det gäller ärenden som rör myndighetsutövning mot enskilda, om ärendet är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt (6 kap. 34 § 3 KL).

Utöver det som följer av 6 kap. 33 § KL får en nämnd ge i uppdrag åt ordföranden eller en annan ledamot som nämnden har utsett att besluta på nämndens vägnar i ärenden som är så brådskande att nämndens avgörande inte kan avvaktas (6 kap. 36 § KL). Med stöd av den bestämmelsen får ordföranden eller ledamoten fatta beslut även om saken faller in under delegationsförbudet i 6 kap. 34 § KL.

HFD har i sitt avgörande HFD 2016 ref. 74 slagit fast att ett beslut om att med stöd av 14 § LVU hemlighålla ett barns vistelseort är ett beslut som avser myndighetsutövning och är av principiell beskaffenhet eller av större vikt. Ett sådant beslut omfattas alltså av delegationsförbudet i 6 kap. 34 § 3 KL.

Beslutanderätten får därmed inte delegeras annat än i brådskande fall, och då bara till ordföranden eller en annan ledamot som nämnden har utsett.

Före HFD:s avgörande har man inte ansett att det har funnits någon begränsning av möjligheten att delegera rätten att fatta beslut enligt LVU om att inte röja den unges vistelseort (se bl.a. s. 77 i Socialstyrelsens allmänna råd: Tillämpningen av lagen [1990:52] med särskilda bestämmelser om vård av unga [SOSFS 1997:15]). Även JO har godtagit att beslutanderätten i sådana ärenden har delegerats. HFD:s avgörande innebär alltså en ny syn på delegationsmöjligheten i aktuella ärenden. Mot den bakgrunden finner jag i detta ärende inte skäl att kritisera nämnden, vars beslut fattades kort efter HFD:s avgörande. Det finns dock anledning för nämnden att, med beaktande av HFD:s uttalanden, se över delegationsordningen i berörda avseenden.

Genom HFD:s avgörande har domstolen tydliggjort att det är en uppgift för socialnämnden själv att fatta beslut enligt 14 § andra stycket 2 LVU. Även i sådana ärenden kan en nämnd med stöd av bestämmelsen i 6 kap. 36 § KL ge i uppdrag åt ordföranden eller en ledamot som nämnden har utsett att fatta beslut i ärenden som är så brådskande att nämndens avgörande inte kan avvaktas. Beslut som träffas av delegationsförbudet i 6 kap. 34 § KL kan dock inte i någon situation delegeras till ett utskott eller till en anställd hos kommunen.

HFD:s uttalanden gäller beslut enligt LVU om att inte röja den unges vistelseort. Frågan är om det går att göra någon skillnad mellan beslut om att röja den unges vistelseort och beslut om att begränsa umgänget enligt 14 § andra stycket 1 LVU. Det finns omständigheter som talar för att även ett beslut om begränsning av umgänge är ett ärende av principiell beskaffenhet eller av större vikt och därmed träffas av delegationsförbudet i KL (jämför bl.a. Kammarrätten i Göteborgs dom den 24 mars 2017 i mål nr 560-17).

När det gäller beslut enligt LVU har en socialnämnd att ta ställning till en mängd olika frågor av skiftande karaktär. Det är vanligt, vilket jag berört ovan, att beslutanderätten i dessa fall delegeras till ett utskott. Många sådana ärenden innefattar dock myndighetsutövning mot enskilda, och det är inte orimligt att fler beslut, i likhet med beslut om att inte röja den unges vistelseort, skulle kunna betraktas som ärenden av principiell beskaffenhet eller av större vikt. Beslut i sådana frågor skulle i så fall träffas av delegationsförbudet i 6 kap. 34 § 3 KL.

I januari 2018 träder en ny kommunallag (2017:725) i kraft. När det gäller ärenden där beslutanderätten inte får delegeras innebär den nya kommunallagen inte någon förändring i förhållande till nu gällande rätt (se 6 kap. 38 § i den nya kommunallagen och prop. 2016/17:171 s. 377 och 378).

Sveriges kommuner har stor frihet att själva bestämma över sin organisation. Det finns kommuner där kommunstyrelsen är ansvarig nämnd för sociala ärenden. I dessa fall hanteras individärenden sällan av kommunstyrelsen. I stället behandlas en stor del av individärendena inom ett utskott. Syftet är att uppgifterna i ärendet, som till sin natur är känsliga, ska hållas inom en trängre krets (se bl.a. prop. 1990/91:117 s. 43 och 44).

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) påtalade i en skrivelse till Socialdepartementet den 9 oktober 2017 behovet av en översyn av delegationsbestämmelserna när det gäller möjligheten att delegera beslut enligt 14 § andra stycket 1 och 2 LVU. Enligt SKL bör en översyn av delegationsbestämmelsen i 10 kap. 4 § SoL leda till att beslut om hemlighållande av vistelseort och begränsning av umgänge ska kunna delegeras till ett utskott.

10 kap. 4 § SoL jämförd med 6 kap. 34 § 5 KL talar om till vem som ett ärende får delegeras när det gäller de ärendetyper som räknas upp i bestämmelsen. Av uppräknningen framgår det i vilka fall ett ärende, i den utsträckning KL medger delegationsrätt, endast får delegeras till förtroendevalda, t.ex. ett utskott. Bestämmelsen i 10 kap. 4 § SoL saknar dock betydelse när det gäller beslut som träffas av delegationsförbudet i 6 kap. 34 § 3 KL eftersom beslutanderätten i ärenden som rör myndighetsutövning mot enskilda och är av principiell beskaffenhet eller av större vikt inte får delegeras till ett utskott.

Att beslut i ett individärende som rör tvång mot en enskild inte skulle få fattas av ett utskott kan knappast överensstämman med hur lagstiftaren har avsett att sådana frågor ska hanteras. Jag delar därför SKL:s bedömning att det finns anledning att göra en översyn av möjligheten att delegera beslut enligt LVU. Mot bakgrund av det som jag har anfört om förhållandet mellan 6 kap. 34 § 3 KL och 10 kap. 4 § SoL är jag dock tveksam till om en ändring av bestämmelsen i 10 kap. 4 § SoL skulle få avsedd effekt. En översyn av delegationsbestämmelserna bör därför enligt min mening även innefatta bestämmelserna i KL.

Med hänvisning till ovanstående får jag härmed, enligt 4 § lagen (1986:765) med instruktion för riksdagens ombudsmän, väcka frågan om en översyn av lagstiftningen i de hänseenden som berörs. Jag lämnar därför över en kopia av detta beslut till Regeringskansliet (Socialdepartementet och Finansdepartementet).

Ärendet avslutas.